

Методологічні засади міжкультурної комунікації у процесі професійної підготовки операторів складних систем

Становлення і бурхливий розвиток теорії міжкультурної комунікації є закономірним процесом, зумовленим цілим рядом причин, зокрема: об'єктивно-цивілізаційними факторами (розвиток матеріальної цивілізації), суб'єктивно-цивілізаційними факторами (перегляд відношення до «чужого» і «чужих»), а також об'єктивно-науковими факторами (виникнення теорії комунікації). Комунікація являє собою різновид інтенціонального (свідомого) повідомлення інформації, за допомогою спеціально створених семіотичних заходів (кодів), направлених на формування суспільства як єдиного соціального організму [1, 186 с.]. Міжкультурною являється комунікація між носіями різних культур, які стали інтенсивно посилюватися у період культурної глобалізації., що потребує визначення методологічних засад міжкультурної комунікації як складного соціального феномена.

Методологія – це методи і процедури, що використовуються дослідниками, чи загальний тип дослідницької практики. В найбільш широкому смислі слова методологія включає в себе методи дослідження, поняття і фундаментальні аналітичні структури міжкультурної комунікації як нового наукового напрямку. Використання терміну «методологія» в цьому значенні може підіймати більш складні питання, що стосуються природи знання і реальності і нашої здатності пізнавати світ та всі його явища, включаючи соціальні, економічні, культурні тощо [2, 284 с.]. Методологія аналізу міжкультурної комунікації – це шлях і система принципів і засобів побудови теорій міжкомунікаційного спілкування, різних рівнів систематизації знання з міжкультурної комунікації, а також емпіричних досліджень на рівні конкретного (соціально-філософського) аналізу. Як науковий напрямок, котрий має інтегральний, комплексний характер, міжкультурна комунікація використовує практично всі методи соціально-гуманітарних наук – філософські, загальнонаукові, спеціальні. Сучасна парадигма міжкультурної комунікації використовує різні філософські методи, які забезпечують єдність гносеологічного, соціально-філософського, загальнонаукового аналізу соціальних явищ і процесів. Такий підхід забезпечує подолання як логічного емпіризму, так і вульгарного соціологізму, сприяє розумінню міжкультурної комунікації не тільки як науково-соціального знання, але й як активності, креативності як кожної особистості, так і всієї нації [3, 162 с.].

В методології аналізу міжкультурної комунікації слід розрізняти поняття об'єкта дослідження, під яким прийнято розуміти той фрагмент оточуючої дійсності, предметного, культурного світу чи області ідей, духовного життя, який цікавий досліднику не сам по собі, а як носій властивостей, ще нерозкритих, непізнаних суперечностей. Іншими словами, дослідження об'єкта (носія) міжкультурної комунікації необхідний для того, щоб у конкретному явищі чи в окресленому просторі об'єкта мати можливість виділити для спеціального дослідження сукупність конкретних властивостей, що безпосередньо цікавлять вченого, носієм яких і є встановлений об'єкт. Поняття «об'єкт дослідження (пізнання)» слід визначити наступним чином: Об'єкт пізнання – це сукупність якісно визначених явищ і процесів реальності комунікативного процесу, які істотно відрізняються по своїй внутрішній природі, основним рисам і законам функціонування і розвитку від інших об'єктів цієї реальності. Таке визначення вказує на відособленість об'єкта у відношенні з іншими, не виясненими дослідженням, станами та явищами. Явища, які викликають безпосередній інтерес вченого, в методології дослідження міжкультурної комунікації визначаються як предмет дослідження, а матеріал, у який вписаний предмет дослідження, прийнято називати «об'єктом», тобто носієм досліджуваних властивостей і процесів.

Міжкультурна комунікація, як було відзначено вище, може являтися як об'єктом, так і предметом дослідження: у першому випадку роль міжкультурної комунікації зводиться до ролі носія тих властивостей, які складають предмет інтересу різних наук – історії і соціології, філософії і політології, психології, досліджуючи діалектику традицій і новаторства, як відмічає В.І. Воловик [4, С. 78]. У даному випадку поняття «міжкультурна комунікація» в системі понятійного апарату названих вище наук набуває іншого, нового смислу, який відповідає інтересам кожної із названих наук. Міжкультурна комунікація у сполученні з предметом будь-якої із виокремлених нами наукових дисциплін є лише зовнішньою умовою для виокремлення тих чи інших історичних, соціологічних та інших закономірностей. У цьому випадку, використовуючи поняття міжкультурної комунікації у ході розробки власне предмета, називають саме виділені історичні факти, соціальні інтереси, етнічні та культурні особливості, традиції і звичаї та інші предметні сфери кожної із сфер цього складного явища. Міжкультурна комунікація як явище, що суміжне із всіма процесами життєтворчості людини, в тій чи іншій мірі стикається із предметною сферою будь-якої гуманітарної дисципліни – семіотики, лінгвістики, чи навіть управлінської дисципліни. Проте саме по собі таке суміщення не характеризує міжкультурну комунікацію повністю, а лише зачіпає певну кількість її відмінних властивостей. У зв'язку з цим кожна із гуманітарних чи інших соціально-економічних чи навіть управлінських дисциплін об'являє одним із своїх об'єктів дослідження комунікацію як соціальний феномен. Проте обмеженість контакту (зіткнення) не дає гуманітарним наукам можливість зрозуміти і побачити комунікацію як цілісність; уявлення про неї складається в межах кожної із них виключно по результатам прямого зіткнення з тією групою властивостей комунікації, які були виявлені у цьому випадку в контексті філософії історії [5, С.112].

Міжкультурна комунікація сприймається різними суспільно-гуманітарними науками як зовнішнє, що йде зі сторони втручання в протікання історичного процесу і сферу історії, в процес формування і функціонування соціальних зв'язків, в стан і розвиток етнічних утворень, впливаючи на динаміку трансформаційних процесів. Разом з тим міжкультурна комунікація як об'єкт може виступати і безпосередньо в самому адекватному смислі, коли в межах того чи іншого явища, яке може атрибутуватися як соціальне явище, досліджується не весь об'єкт, а лише та його частина.

Поскілки практично пізнання на будь-якому історичному етапі свого розвитку охоплює лише частину реальності, необхідно проаналізувати поняття, що розкриває той зміст об'єкта пізнання, що включається в пізнавальний процес [6, С.7-13]. Таким поняттям є предмет пізнання і ми будемо виходити із традиційного підходу, а саме розглядати в якості об'єкта пізнання певну об'єктивну реальність, а в якості його предмета – ті аспекти і риси, які охоплені вивченням.

Література

1. Бех В.П. Социальный организм: философско-методологический анализ. – Запорожье.: «Тандем-У», 1998. – 186 с.
2. Бех В.П. Философия социального мира: гносеологический анализ / В.П. Бех. – Запорожье.: «Тандем-У», 1999. – 284 с.
3. Бондаревич І.М. Духовна цілісність особистості: дійсність і перспектива / І.М. Бондаревич. – Запоріжжя: ЗНТУ, 2008. – 162 с.
4. Воловик В.И. Идеологическая деятельность: диалектика традиций и новаторства / Виталий Иванович Воловик. – М.: АОН. 1990. – С.78.
5. Воловик В.И. Философия истории. Курс лекций / Виталий Иванович Воловик. – Запорожье, 1995. – С.112.
6. Аксьонова В.І. Антропологічні виміри комунікативно-інформаційного усвідомлення сенсу буття / Аксьонова Віра Ігорівна. – Дніпропетровськ, 2013. - № 3. – С. 7 – 13.